

Голові спеціалізованої вченої ради з
розгляду та захисту дисертації на здобуття
ступеня доктора філософії
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктору філологічних наук, професору,
Ігорю Руслановичу Корольову

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата філологічних наук, доцента, доцента
кафедри іноземних мов професійного спрямування Запорізького
національного університету

ПРИХОДЧЕНКО Олександрі Олексіївни

на дисертаційну роботу «Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в
англомовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект»

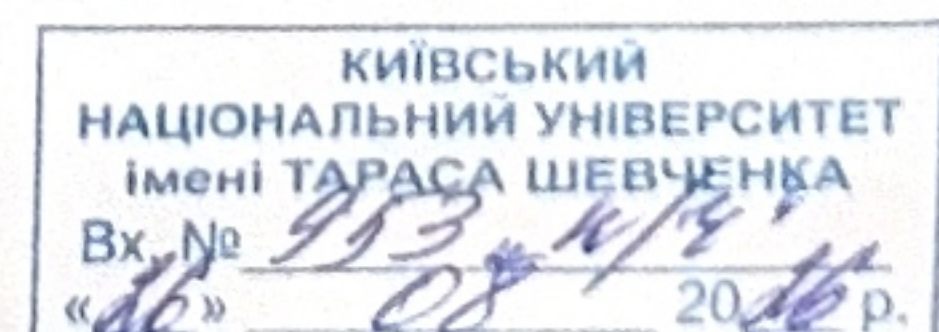
КАПТЮРОВА Андрія Андрійовича,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 035 Філологія з галузі знань 03 Гуманітарні науки

Актуальність дисертаційного дослідження. Представлена до
рецензування дисертаційна робота присвячена висвітленню сучасного етапу
розвитку когнітивної лінгвістики, а саме – вивченню механізмів вербалізації
та функціонування концепту CIVIL SOCIETY у просторі сучасного
масмедійного дискурсу. Наукова розвідка відповідає на виклики сьогодення,
пов'язані не лише з необхідністю вивчення лінгвістичних феноменів суто у
філологічному аспекті, а й із залученням міждисциплінарних досліджень.

Актуальність роботи зумовлена посиленням дослідницького інтересу
до комплексного дослідження взаємодії мови, влади та ідеології на матеріалі
медіадискурсу. Водночас актуальність дослідження визначається відсутністю
достатнього рівня вивчення та системного опису засобів вербалізації,
нарративного моделювання та аксіологічного наповнення концепту CIVIL
SOCIETY в англійськомовних засобах масової інформації, незважаючи на

наявність досліджень у цій царині (О. В. Материнська, Д. Ю. Сизонов, О. П. Воробйова, Л. Л. Славова, А. М. Приходько).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 12 Від 5 травня 2026 року).

Наукова новизна отриманих результатів.

Безперечна *наукова новизна* дослідження не викликає сумніву. У результаті розвідки було введено поняття “глобалізований концепт” як різновид глобалізованого утворення та встановлено його основні відмінності від понять ‘медіаконцепт’ та ‘ідеологічний концепт’. *Новою* стала розробка та використання авторської тринарної актантної моделі (Протагоніст – Антагоніст – Жертва), яка враховує динамічність ролей та різні типи рольових трансформацій. *Новим* також є визначення ідеологічно зумовленої асиметрії вербалізації CIVIL SOCIETY в медіатекстах різної політичної орієнтації, де структура концепту є інваріантною, а лексичне значення – варіантним і залежить від ідеологічного профілю видання. Було виявлено внутрішню конфліктність концепту CIVIL SOCIETY в медіадискурсі, яка реалізується трьома механізмами. *Новаторським* є опис авторської моделі аксіологічного комплексу медійних текстів про громадянське суспільство, що складається з трьох взаємопов’язаних стратегій ідеологічного оцінювання.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційне дослідження А.А. Каптюрова демонструє високий рівень володіння теоретичним матеріалом та відповідність отриманих результатів сучасним вимогам до наукових робіт у галузі гуманітарних наук.

Науковий інтерес дисертації зумовлений актуальністю та значущістю об'єкта та предмета дослідження, що було визначено формулюванням основної мети та послідовного і логічного вирішення конкретних завдань. **Об'єктом** дослідження є глобалізований концепт CIVIL SOCIETY

вербалізований в англomовному медіадискурсі. **Предмет** дослідження становить когнітивно-аксіологічний аспект вербалізації концепту концепту CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі.

На окрему увагу заслуговує теоретико-методологічна база дослідження, яка інтегрує як загальнонаукові (дискурсивно-історичний підхід), так і спеціально лінгвістичні методи (концептуальний аналіз, контекстуальний аналіз, компонентний аналіз, фреймовий аналіз тощо).

Емпіричним матеріалом є корпус з 507 статей (загальним обсягом понад 370 тисяч слів), опублікованих у період з 2018 по 2024 рік провідними англomовними онлайн-виданнями. У корпус увійшли статті глобальних інформаційних агенцій (AP, AAP, AFP), якісної преси, суспільного мовлення та тематичних видань (BBC, The Guardian, The New York Times, Fox News, CNN, Carbon Brief).

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Достовірність висновків підтверджується також їх практичною апробацією. Основні положення дисертації оприлюднено у 8 публікаціях, 3 з яких - у фахових виданнях України (категорія «Б»), 1 - в іноземному збірнику, який входять до міжнародної наукометричної бази SCOPUS, і презентовано у чотирьох доповідях міжнародних наукових конференцій.

Практична та теоретична значущість результатів дисертаційного дослідження.

Практична значимість дисертації полягає в тому, що її результати можуть бути використані в подальших дослідженнях у галузі медіа- та політичної лінгвістики, у викладанні курсів з лінгвістики тексту, когнітивної лінгвістики, стилістики англійської мови, а також для розробки тренінгів з медіаграмотності.

Теоретичне значення розвідки полягає у внеску в розвиток кількох суміжних галузей сучасної лінгвістики: розширення теоретичного та методологічного підґрунтя медіалінгвістики; розвиток когнітивної

лінгвістики та лінгвоконцептології шляхом деталізації моделі структури соціально-політичного концепту CIVIL SOCIETY; збагачення теорії наративу та наратології, застосовуючи та адаптуючи наративні моделі до аналізу нехудожніх текстів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень та структура дисертації.

Структуру наукової розвідки зумовлено логікою дослідження та завданнями, які було зазначено. Дисертація складається зі вступу, одного теоретичного розділу та двох практичних розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел (305 вітчизняних та зарубіжних джерел, які склали теоретичний фундамент наукового дослідження, серед них 193 теоретичних джерела, 24 довідкових джерела). Обсяг дисертації становить 241 сторінку, із них 187 є сторінками основного тексту. У тексті дисертації відсутні порушення академічної доброчесності.

Перший розділ “Теоретичні та методологічні засади дослідження концепту в медіадискурсі” систематизує теоретичне підґрунтя дослідження, зосереджуючись на різних трактуваннях та баченнях дискурсу (с. 24 – 30) в роботах різних вчених (Ф. де Соссюр, З. Харріс, Т. ван Дейк, М.Фуко та ін.). Акцентовано увагу і на впливі масмедійних текстів на розуміння дискурсу в роботах С. В. Баранової (с. 30), Т. П. Савельєвої (с. 31), К. В. Головенко (с.31) та інших, підкреслюючи роль медіадискурсу у сучасному соціумі. Підрозділ 1.2 присвячено детальному аналізу наявних наукових досліджень, які розкривають суть наративу як явища, який функціонує в межах певного дискурсу. Логічним є детальний опис методології дослідження із залученням корпусу текстів провідних англомовних медіавидань (п. 1.4). Найцікавішим для теоретичного розділу даної розвідки, на нашу думку є огляд філософського розуміння концепту ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО (CIVIL SOCIETY) та його розвиток від часів Стародавньої Греції до сучасності.

Грунтовний аналіз теоретичних засад та їх узагальнення слугували отриманню практичних результатів, які містяться у другому та третьому розділах наукової розвідки.

Другий розділ “Концепт CIVIL SOCIETY в англomовному мідіадискурсі: когнітивний вимір” представляє модель функціонування концепту в мідіадискурсі, яка базується на драматичному трикутнику С. Карпмана. Запропоновано докладний аналіз складників наведеної моделі учасників конфлікту (с. 94), унаочнюючи вербалізатори кожної групи номінацій. Цікавим на нашу думку видається вказівка на конфліктність концепту CIVIL SOCIETY (п. 2.2), яка пов’язана з поляризацією суспільства, яка призводить до приділення особливої уваги “динаміці відносин між Протагоністом та Антагоністом” (с. 115).

Третій розділ “Концепт CIVIL SOCIETY в англomовному мідіадискурсі: жанровий та аксіологічний виміри” визначає досліджуваний концепт як “глобалізований”, що утворюється множинністю медійних текстів та має стратегічний характер. Привабливим на нашу думку видається дослідження концепту CIVIL SOCIETY з огляду на конкретний жанр масмедійного дискурсу – новинні репортажі (п. 3.2.1) та аналітичні статті (п.3.2.2), акцентуючи на подібностях та відмінностях (с. 157). На окрему увагу заслуговує п. 3.3.1, присвячений особливостям вербалізації оцінки у текстах англomовних ЗМІ.

У **Висновках** представлено підсумки та результати дисертаційного дослідження, окреслено перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Позитивними моментами дослідження є достатньо високий науковий стиль викладеного матеріалу дослідження, влучно сформульовані висновки до розділів, коректне використання термінів.

Дискусійні положення до дисертації.

Усі зазначені вище положення дозволяють кваліфікувати працю Андрія Каптюрова як самостійне комплексне лінгвістичне дослідження, яке

відповідає сучасному рівню наукових знань. Разом з тим, у рецензованій дисертації мають місце й дискусійні моменти:

1. У підрозділі 1.2 Ви наводите різні визначення концептів. Яке з них є більш релевантним для Вашої наукової розвідки? Також цікаво було б почути Ваші міркування щодо відмінності між поняттями «концепт» та «глобалізований концепт» (с. 68), яким Ви оперуєте на у своєму дослідженні. Водночас, у Вашій розвідці було зазначено, що “погляди Дж. Лакоффа безсумнівно становлять особливий інтерес” для дослідження. Прокоментуйте, будь ласка, яку роль у Вашій роботі відіграє концептуальна метафора? Хотілося б також звернути увагу на наведений глибокий теоретичний огляд підґрунтя сучасного стану дослідження концептології в українській лінгвістиці, але на жаль автор не звернувся до більш сучасних наукових праць зазначених дослідників. (Приходько А. М., 2025; Zahnitko A., 2026; Zahnitko (Загнитко) A., & Boiko (Бойко) O., 2023 та ін.)

2. Зважаючи на цікавий та інформативний ілюстративний матеріал, вважаємо доцільним таблиці з результатами винести в додатки, замінивши їх вербальним описом (с. 96-98, 102, 104, 109-110, 113, 124) та надати більш детальний аналіз прикладів (с. 119-120, 121, 122, 128).

3. У пункті 3.3.1 Ви говорите про позитивні та негативні оцінні судження, представлені у текстах англomовних ЗМІ (с. 171). Якими засобами досягається вербалізація негативної та позитивної оцінки у згаданих текстах?

Висловлені зауваження жодним чином не стосуються основного змісту дисертації та не знижують її загальної високої оцінки. Навпаки, вони мають послужити автору в його майбутній творчій діяльності, оскільки ця розвідка окреслює широкі перспективи подальшого дослідження концепту CIVIL SOCIETY в різних типах дискурсів із залученням мультимодального підходу.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи.

Зауваження, висловлені до наукової розвідки Каптюрова Андрія Андрійовича, не зменшують загальної позитивної оцінки дисертації, вони не стосуються змісту основних положень дослідження і не ставлять під сумнів

достовірність отриманих результатів та сформульованих теоретичних висновків, що мають суттєве значення для подальшого розвитку лінгвістики.

Усе це дає підстави для загального висновку про те, що дисертація «Глобалізований концепт CIVIL SOCIETY в англomовному медіадискурсі: когнітивно-аксіологічний аспект» є завершеним, самостійним дослідженням актуальної проблеми сучасного мовознавства, яке відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.22р.), а її автор **Каптюров Андрій Андрійович** заслуговує надання ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 Філологія.

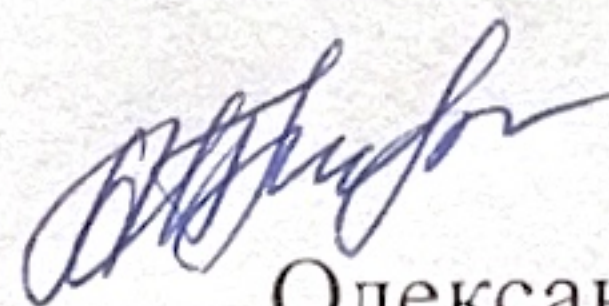
Офіційний опонент –

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

професійного спрямування

Запорізького національного університету

Олександра ПРИХОДЧЕНКО

Підпис
засвідчую

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ

Дар'я Семак

КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Вх. № 433/42
«16» 08 2022 р.